

Felsefeye Giriş

Editörler:

Prof. Dr. Mustafa CİHAN • Doç. Dr. Serdar SAYGILI

3. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Mustafa CİHAN - Doç. Dr. Serdar SAYGILI

FELSEFEYE GİRİŞ

ISBN 978-625-6357-73-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2022, Ankara

3. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

İnsanı insan yapan en önemli özelliklerden biri onun kendisini, doğayı, evreni anlama ve bilme çabası içerisinde olmasıdır. Bu özelliği ile insan diğer varlıklardan ayrılır. İnsanın önemli düşünme başarılarından olan felsefe de insanı, evreni ve doğayı anlamak için başvurulan bir düşünme biçimi olarak karşımıza çıkar. İnsan aklını kullanarak, var olan her şeyi sorgulayarak felsefeyi ortaya çıkarmıştır. İnsan aklının bir ürünü olan felsefe bir akıl yürütme ve düşünme biçimidir. Ancak bu akıl yürütme ve düşünce biçimi diğer düşünme biçimlerinden ayrılır. Felsefi düşünmek var olan karşısında soru sormaktır. Felsefi düşünce eleştirel bir düşüncedir. Kendisine konu olan her şeyi akıl süzgecinden geçirir. Öte yandan felsefe, bilgiler üzerinde düşünmek, onların temellerini ve değerini soruşturmadır. Bir bilgi üzerine felsefe yapmak, o bilgi alanının önünü açmak ve alanı dogmatik olmaktan kurtarmaktır. Akla dayalı bir düşünce etkinliği olan felsefenin ise başlangıçtan itibaren varlık, bilgi ve değer şeklinde üç temel ilgi alanı olmuştur. Bunlara daha sonra bilim, ahlak, sanat, siyaset, eğitim, tarih, hukuk, dil ve çevre gibi konularda eklenmiştir. Böylece felsefe konularının zenginliğinden ve çeşitliliğinden söz etmek mümkündür.

Bu çalışma felsefeye giriş niteliğinde bir kitaptır. Çalışmanın başlangıcında felsefenin ne olduğu, temel özellikleri ve diğer alanlarla ilişkisi gibi konulara yer verilmiştir. Daha sonra her bölümde ayrıntılı bir şekilde, başta varlık felsefesi, bilgi felsefesi, ahlak felsefesi gibi temel disiplinlerin, ardından da diğer alt disiplinlerin temel kavramları, konuları ve problemleri ele alınmıştır. Ayrıca disiplinler içerisinde kendine yer açmış belli başlı filozofların görüşlerine yer verilmiştir. Bu genel çerçevede felsefenin şüpheli ve eleştirel ruhu ileri sürülen her görüş, karşı görüş ve farklı görüş çerçevesinde gösterilmeye gayret edilmiştir. Böylece ilgililerin felsefeye yönelik doğru, güçlü ve derin bir kavrayış kazandırılması hedeflenmiştir.

Kitabın başta edebiyat fakültesi ve eğitim fakültesi olmak üzere diğer fakülte-lerde felsefe okuyanlara, felsefeye ilgi duyan ve felsefe üzerine çalışma yapan araştırmacılara katkı sağlayacağını ümit etmekteyiz. Kitabın hazırlanmasında emeği geçen kıymetli akademisyenlere, Pegem Akademi Yayınevi yönetici ve çalışanlarına şükranlarımızı sunarız.

Prof. Dr. Mustafa CİHAN | Doç. Dr. Serdar SAYGILI

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Mustafa CİHAN - Doç. Dr. Serdar SAYGILI

1. Bölüm: Felsefeye Giriş

Doç. Dr. Serdar SAYGILI, Erciyes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1986-6448

2. Bölüm: Varlık Felsefesi

Doç. Dr. Hüseyin AYDOĞDU, Erzurum Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3754-1858

3. Bölüm: Bilgi Felsefesi

Dr. Öğr. Üyesi Evren Erman RUTLİ, Erciyes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2637-871X

4. Bölüm: Bilim Felsefesi

Prof. Dr. Mehmet Ali SARI, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7523-3090

5. Bölüm: Ahlak Felsefesi

Doç. Dr. Mahmut AVCI, Uşak Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2993-7473

6. Bölüm: Siyaset Felsefesi

Doç. Dr. Zafer YILMAZ, Atatürk Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0203-8355

7. Bölüm: Sanat Felsefesi

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe EROĞLU, Gaziantep Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3935-1353

8. Bölüm: Din Felsefesi

Doç. Dr. M. Fatih KALIN, Kastamonu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5537-0469

9. Bölüm: Eğitim Felsefesi

Prof. Dr. Mustafa CİHAN, Atatürk Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2949-2339

10. Bölüm: Tarih Felsefesi

Dr. Alper İPLİKÇİ, Atatürk Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6402-6697

11. Bölüm: Dil Felsefesi

Dr. Öğr. Üyesi Murat BAHADIR, Erzurum Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8767-2322

12. Bölüm: Hukuk Felsefesi

Dr. Öğr. Üyesi Sedat DOĞAN, Erciyes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0095-7836

13. Bölüm: Çevre Felsefesi

Dr. Öğr. Üyesi Haluk AŞAR, Erciyes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0073-3250

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM FELSEFEYE GİRİŞ

1.1. Nedir Bu Felsefe?.....	1
1.2. Kimdir Bu Filozof?.....	3
1.3. Felsefenin Kökeni.....	4
1.4. Felsefenin Önemi ve Amacı.....	5
1.5. Felsefi Sorun Olarak Bilgi.....	6
1.6. Bilgi Türleri.....	7
1.6.1. Gündelik Bilgi.....	7
1.6.2. Dini Bilgi.....	8
1.6.3. Okkült Bilgi.....	9
1.6.4. Sanat Bilgisi.....	10
1.6.5. Teknik Bilgi.....	11
1.6.6. Bilimsel Bilgi.....	13
1.6.6.1. Formel Bilimler.....	14
1.6.6.2. Doğa Bilimleri.....	14
1.6.6.3. İnsan Bilimleri.....	15
1.6.7. Felsefi Bilgi.....	15
1.7. Felsefenin Diğer Disiplinlerle İlişkisi.....	16
1.7.1. Felsefe-Bilim İlişkisi.....	17
1.7.2. Felsefe-Din İlişkisi.....	18
1.7.3. Felsefe-Sanat İlişkisi.....	20
1.8. Felsefenin Değeri Meselesi.....	20
1.8.1. Felsefenin Bireysel Değeri.....	21
1.8.2. Felsefenin Toplumsal Değeri.....	21
1.8.3. Felsefenin Evrensel Değeri.....	22
1.9. Felsefi Merak ve Felsefi Tavrı.....	23
1.10. Felsefe Sorusu Nasıl Bir Sorudur?.....	24
1.11. Felsefe Zor mudur?.....	25
1.12. Felsefenin Geleceği.....	27
1.13. Felsefenin Farklı Disiplinleri.....	27
Kaynakça.....	28

2. BÖLÜM

VARLIK FELSEFESİ

2.1. Varlık Felsefesinin Tanımı, Konusu ve Problemleri	31
2.1.1. Varlık Felsefesinin Tanımı	31
2.1.2. Varlık Felsefesinin Konusu ve Problemleri.....	32
2.2. Varlık ve Türleri, Tözler ve Özellikleri.....	33
2.2.1. Varlık	33
2.2.1.1. Gerçek (Reel) Varlık	34
2.2.1.2. Düşünsel (İdeal) Varlık	35
2.2.2. Varlık Türleri	35
2.2.3. Tözler ve Özellikleri.....	35
2.2.4. Tümmeller Sorunu	37
2.3. Varlığa Bakış	39
2.3.1. Bilimsel Bakış	39
2.3.2. Felsefi Bakış	39
2.4. Metafizik, Ontoloji ve Teoloji Arasındaki İlişkiler	40
2.5. Ontoloji Açısından Varlık	43
2.5.1. Varlığın Olup Olmadığı Problemi	43
2.5.1.1. Nihilizm (Hiççilik)	43
2.5.1.2. Realizm (Gerçekçilik)	44
2.5.2. Varlığın Niceliği Problemi	44
2.5.2.1. Monizm (Tekçilik)	44
2.5.2.2. Düalizm (ikicilik)	44
2.5.2.3. Plüralizm (Çokçuluk)	44
2.5.3. Varlığın Ne Olduğu Problemi	44
2.5.3.1. Varlığı “Oluş” Olarak Kabul Edenler	45
2.5.3.2. Varlık “Tin” (İdea) Olarak Kabul Edenler	46
2.5.3.3. Varlığı “Madde” Olarak Kabul Edenler	51
2.5.3.4. Varlığı Hem “İdea” Hem de “Madde” Olarak Kabul Edenler	55
2.5.3.5. Varlığı “Fenomen” Olarak Kabul Edenler	57
2.5.3.6. Varlığı “Varoluş” Olarak Kabul Edenler	59
Kaynakça.....	62

3. BÖLÜM BİLGİ FELSEFESİ

3.1. Bilgi Felsefesi Nedir?	65
3.2. Bilgi Felsefesinin Temel Kavramları	66
3.2.1. Bilgi	66
3.2.2. Önerme	66
3.2.3. Doğruluk	67
3.2.4. Anlamlılık	67
3.2.5. Tutarlılık	67
3.3. Bilgi Felsefesinin Temel Problemleri	68
3.3.1. Doğru Bilginin İmkânı Problemi	70
3.3.1.1. Septisizm	71
3.3.2. Bilginin Kaynağı Problemi	75
3.3.2.1. Akılcılık (Rasyonalizm)	75
3.3.2.2. Deneycilik (Ampirizm)	77
3.3.2.3. Sezgicilik	78
3.3.2.4. Kritisizm	79
3.3.3. Bilginin Gerekçelendirilmesi (Ölçütü) Problemi	80
3.3.3.1. Temelci Teori	81
3.3.3.2. Tutarlılık Teorisi	82
3.3.3.3. Pragmatist Teori	83
3.3.4. Bilginin Kapsamı Problemi	84
3.3.4.1. İçselcilik	85
3.3.4.2. Dışsalcılık	85
3.3.4.3. Pozitivizm	85
3.3.4.4. Neopozitivizm	86
Kaynakça	87

4. BÖLÜM BİLİM FELSEFESİ

Giriş	89
4.1. Bilim Felsefesi Nedir ve Problemleri Nelerdir?	91
4.2. Baconcu Bilim Tasarımı ve Klasik Pozitivizm	92
4.3. Mantıkçı Pozitivizm ve Doğrulamacı Bilim Anlayışı	93
4.4. Karl R. Popper ve Yanlışlamacı Bilim Anlayışı	96
4.5. Duhem-Quine Tezi veya Holistik Bilim Anlayışı	99

4.6. Thomas S. Kuhn ve Paradigmaya Dayalı Bilim Anlayışı.....	100
4.7. Paul K. Feyerabend ve Anarşist Bilim Anlayışı.....	103
4.8. Imre Lakatos ve İnceltilmiş (Sofistike) Yanlışlamacılık	105
Kaynakça	107

5. BÖLÜM

AHLAK FELSEFESİ

Giriş.....	109
5.1. Ahlak ve Ahlak Felsefesi.....	109
5.2. Ahlak Felsefesinin Temel Kavramları.....	114
5.3. Etik Türleri	115
5.3.1. Deskriptif Etik.....	115
5.3.2. Normatif Etik.....	115
5.3.3. Metaetik	116
5.3.4. Uygulamalı Etik.....	116
5.4. Ahlak Felsefesinin Temel Problemleri.....	116
5.4.1. Ahlak Felsefesinde Değer Sorunu.....	116
5.4.2. Ahlâkî Davranış ve Özgürlük Problemi.....	117
5.4.3. Ahlakın Evrenselliği Problemi	118
5.4.4. Ahlakta Sorumluluğun Önemi	119
5.5. Farklı Ahlak Anlayışları	120
5.5.1. Eudaimonist (Mutlulukçu) Etik.....	120
5.5.2. Utilitarist (Faydacı) Etik.....	123
5.5.3. Doğalcı Etik	124
5.5.4. Kantçı Ödev Etiği.....	125
5.5.5. İmmoralist Etik	126
5.5.6. Egzistansiyalist (Varoluşçu) Etik.....	127
Kaynakça.....	127

6. BÖLÜM

SİYASET FELSEFESİ

6.1. Siyaset Felsefesi Nedir?.....	129
6.2. Siyaset Felsefesinin Temel Problemleri	131
6.3. Siyasi İdeolojiler	133
6.3.1. Anarşizm	133

6.3.2. Faşizm.....	135
6.3.3. Liberalizm	137
6.3.4. Marksizm	138
6.3.5. Muhafazakârlık.....	139
6.4. Siyaset Felsefesinin Öncü Düşünürlerine Örnekler	141
6.4.1. Farabi	141
6.4.2. İbni Haldun	144
6.4.3. Thomas Hobbes	147
6.4.4. John Locke	148
6.4.5. Jean-Jecques Rousseau	150
Kaynakça.....	152

7. BÖLÜM

SANAT FELSEFESİ

7.1. Sanat Felsefesi	155
7.1.1. Estetik ve Sanat Kavramları.....	156
7.1.2. Estetik Obje.....	157
7.1.3. Estetik Suje.....	158
7.1.4. Sanat-Din-Estetik	159
7.1.5. Sanat-Tarih- Felsefe	160
7.1.6. Sanat-Bilim-Felsefe.....	160
7.1.7. Sanat Kuramları	161
7.1.7.1. Mimesis Kuramı	162
7.1.7.2. Katharsis Kuramı	162
7.1.7.3. Oyun Kuramı	162
7.1.7.4. Yaratma/ Sezgi Kuramı	163
7.1.7.5. İlişki Kuramı.....	164
7.1.7.6. Formalist Kuram.....	164
7.1.7.7. Toplumsal Sanat Kuramı	165
7.1.7.8. Kurumsal Sanat Kuramı	165
7.1.8. Estetik Değer	165
7.1.8.1. Güzellik Problemi.....	165
7.1.8.2. Güzel-Hakikat	166
7.1.8.3. Güzel-İyi	166
7.1.8.4. Güzel-Yararlı	167
7.1.8.5. Yüce	167

7.1.8.6. Komik.....	168
7.1.8.7. Güzel-Çirkin	168
7.1.9. Estetik Beğeni.....	169
7.1.10. Estetik Yargı.....	169
Kaynakça	170

8. BÖLÜM

DİN FELSEFESİ

8.1. Din Felsefesine Giriş.....	171
8.1.1. Tanımı, Yöntemi, Gayesi	171
8.1.2. Din Felsefesinin Temel Problemleri.....	173
8.2. Tanrı'nın Varlığı Hakkında Görüşler	174
8.2.1. Tanrı'nın Var Olduğunu Kabul Eden Anlayışlar.....	174
8.2.1.1. Teizm.....	174
8.2.1.2. Deizm.....	183
8.2.1.3. Panteizm	185
8.2.1.4. Panenteizm	186
8.2.2. Tanrı'nın Varlığının Bilinemeyeceği Görüşü (Agnostisizm)	187
8.2.3. Tanrı'nın Varlığını Kabul Etmeme (Ateizm) ve Kötülük Problemi	187
8.2.3.1. Ateizm	187
8.2.3.2. Kötülük Problemi	189
Kaynakça.....	193

9. BÖLÜM

EĞİTİM FELSEFESİ

9.1. Felsefe ve Eğitim.....	195
9.2. Eğitim Felsefesi ve Temel Sorunları	198
9.3. Temel Felsefi Akımlar ve Eğitim	202
9.3.1. İdealist Eğitim Felsefesi	202
9.3.2. Realist Eğitim Felsefesi.....	205
9.3.3. Natüralist Eğitim Felsefesi	207
9.3.4. Pragmatist Eğitim Felsefesi	209
9.3.5. Egzistansiyalist Eğitim Felsefesi.....	211
9.4. Eğitim Felsefesi Akımları	213

9.4.1. Daimicilik (Perennializm)	213
9.4.2. Esasicilik (Essensializm)	214
9.4.3. İlerlemecilik (Progressivizm)	216
9.4.4. Yeniden Kurmacılık (Reconstructionizm)	217
9.5. Analitik Eğitim Felsefesi.....	218
9.6. Eleştirel Eğitim Felsefesi.....	221
Kaynakça	224

10. BÖLÜM TARİH FELSEFESİ

10.1. Tarih Nedir?	227
10.2. Tarihsel Varlık Olarak İnsan Nedir?	228
10.3. Tarih Felsefesi ve Temel Soruları.....	230
10.4. Tarih Felsefesinin Önde Gelen Belli Başlı Düşünürleri	235
10.4.1. Saint Augustinus	235
10.4.2. İbn Haldun.....	236
10.4.3. Giambattista Vico	238
10.4.4. Immanuel Kant	239
10.4.5. Johann Gottfried von Herder	240
10.4.6. Auguste Comte.....	241
10.4.7. Wilhelm Dilthey.....	243
10.4.8. Friedrich Nietzsche.....	244
Kaynakça.....	245

11. BÖLÜM DİL FELSEFESİ

11.1. Dil Nedir?	247
11.2. Felsefe Tarihinde Dil.....	249
11.3. Yirminci Yüzyılda Dil ve Dil Felsefesi	254
11.3.1. Gottlob Frege.....	255
11.3.2. Bertrand Russell.....	256
11.3.3. Ludwig Wittgenstein	257
11.3.4. Viyana Çevresi.....	258
11.4. Dil Felsefesinin Temel Sorunları.....	259

11.4.1. Dil, Düşünce ve Varlık İlişkisi.....	260
11.4.2. Gündelik Dile Karşı İdeal Dil Tartışmaları	261
11.4.3. Anlam Sorunu.....	263
Kaynakça	269

12. BÖLÜM

HUKUK FELSEFESİ

Giriş.....	271
12.1. Hukuk Felsefesinin Problemleri.....	273
12.1.1. Hukukun Kaynağı.....	274
12.1.2. Hukukun Geçerliliği.....	274
12.1.3. Hukukun Amacı.....	275
12.1.4. Hukukun Üstünlüğü.....	276
12.1.5. Hukukun Etkinliği	277
12.2. Antik Yunan ve Roma'da Hukuk Felsefesi Tartışmaları	277
12.2.1. Antik Yunan'da Hukuk Felsefesi	279
12.2.2. Roma'da Hukuk Felsefesi	282
12.3. Hıristiyan Doğal Hukuku.....	284
12.3.1. Hıristiyan Doğal Hukukunda Platonculuk	284
12.3.2. Hıristiyan Doğal Hukukunda Aristotelesçilik	285
12.3.3. Hıristiyan Hukuk Felsefesinin Sekülerleşmesi.....	286
12.4. Modern Hukuk Felsefesinin Doğuşu ve Gelişimi.....	287
12.4.1. Akılcı Doğal Hukuk Yaklaşımı.....	287
12.4.2. İradeci Doğal Hukuk Yaklaşımı.....	288
12.4.3. Modern Hukuk Felsefesinde Kant ve Etkisi	289
12.5. Çağdaş Hukuk Felsefesi Ekolleri.....	291
12.5.1. Tarihçi Hukuk Okulu	292
12.5.2. İdealist Hukuk Felsefesi ve Materyalist Eleştirisi.....	292
12.5.3. Hukuk Felsefesinde Faydacı Okul	294
12.5.4. Hukuksal Pozitivizm Okulu	295
12.5.5. Hukuksal Realizm Okulu.....	297
Kaynakça.....	298

13. BÖLÜM

ÇEVRE FELSEFESİ

Giriş.....	299
13.1. Ekoloji ve Çevre Felsefesi.....	299
13.2. Çevre Felsefesinin Temelleri.....	301
13.3. Çevre Felsefesi	308
13.3.1. Çevre Etiği	308
13.3.1.1. Canlı Merkezilik	310
13.3.1.2. Çevre Merkezilik.....	313
13.3.2. Radikal Ekoloji.....	315
13.3.2.1. Derin Ekoloji.....	315
13.3.2.2. Ekofeminizm.....	317
13.3.2.3. Sosyal Ekoloji.....	319
13.3.3. Zayıf İnsan Merkezilik	320
Kaynakça.....	321
Dizin	323
Editörler Hakkında.....	331
Yazarlar Hakkında.....	332